

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання
історичних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор НН інституту історії, права
та міжнародних відносин
Ю.В. Подрез
«02» вересня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ МЕДІАГРАМОТНІСТЬ

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність 014 Середня освіта (Історія)
Освітньо-професійна програма Середня освіта (Історія)

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією НН інституту історії, права та
міжнародних відносин
«02» вересня 2024 р.

Голова Моцак С.І., кандидат
педагогічних наук, доцент

Суми – 2024

Розробник:

Моцак С.І., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри всесвітньої історії , міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри всесвітньої історії , міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін
Протокол № 1 від «30» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

Моцак С.І., к. пед. н., доцент, завідувач кафедри всесвітньої історії , міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 4	Бакалавр	Обов'язкова
		Рік підготовки:
2-й		
Семестр		
Загальна кількість годин - 120		5-й
		Лекції
		12 год.
		Практичні, семінарські
		28 год.
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
		78 год.
		Консультації:
	2 год.	
	Вид контролю: <u>екзамен</u>	

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Програма вивчення навчальної дисципліни «Медіаграмотність» складена відповідно до освітньо-професійної програми бакалаврів спеціальності 014 Середня освіта (Історія).

Метою викладання навчальної дисципліни «Медіаграмотність» є формування у майбутніх здобувачів освіти певних знань і умінь з основ медіаосвіти, медіапедагогіки та аудіовізуальної грамотності щодо вирішення сучасних медіапедагогічних проблем, розуміння ролі та значення медійного світу в професійному та особистісному становленні людини.

Головним завданням викладання навчальної дисципліни «Медіаграмотність» є формування готовності майбутніх вчителів історії до свідомого існування у медіасередовищі та органічної інтеграції в медіакультуру через формування критичного відношення до аудіовізуального продукту, перетворення себе із споживачів аудіовізуального продукту у свідомих і творчих користувачів мас-медіа, вироблення імунітету до маніпулятивної дії екрану, створення умов інформаційної безпеки для свідомих громадян суспільства.

Основні завдання викладання навчальної дисципліни «Медіаграмотність» полягають у тому, щоб:

- виробити навички медіа-імунітету особистості, який робить її здатною протистояти агресивному медіа-середовищу, забезпечує психологічне благополуччя при споживанні медіа-продукції, що передбачає медіаобізнаність, уміння обирати потрібну інформацію, оминати інформаційне «сміття», захищатися від потенційно шкідливої інформації з урахуванням прямих і прихованих впливів, розпізнавати маніпулятивну медіаінформацію;

- сформувати практичні навички рефлексії і критичного мислення як психологічних механізмів медіаграмотності, які забезпечують свідоме споживання медіа-продукції на основі ефективного орієнтування в медіапросторі та осмислення власних медіа-потреб, адекватного та різнобічного оцінювання змісту і форми інформації, її повноцінного і критичного тлумачення з урахуванням особливостей сприймання мови різних медіа;

- використовувати освітні медіапродуктів у професійній діяльності майбутніх здобувачів освіти для формування полікультурної карти світу учасників освітнього процесу, реалізації власних життєвих завдань, покращення якості міжособової комунікації і приязності соціального середовища, налагодження ефективної мережевої комунікації і якості життя в значущих для особистості спільнотах;

- розкрити дидактичні, психолого-педагогічні та методичні аспекти застосування медіа в освітньому процесі;

- вивчити вплив різних медіазасобів на учасників освітнього процесу та можливих наслідків їх негативного впливу.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких компетентностей:
знати:

- законодавчі та нормативно-правові акти щодо адаптації здобувачів вищої освіти до сучасних соціально-економічних умов суспільства;

- сучасну парадигму освіти і роль викладача в інноваційному інформаційному просторі;
- роль медіа в формуванні полікультурної картини світу та освітньому процесі закладів вищої освіти;
- сутність медіакомпетенцій науково-педагогічних працівників;
- організаційно-методичні, психолого-педагогічні та методологічні аспекти формування основ аудіовізуальної грамотності майбутніх викладачів та здобувачів вищої освіти;
- функції і класифікацію засобів масової інформації по способу передачі інформації по каналам сприйняття;
- негативні тенденції, що створюють засоби масової інформації (дезорієнтація особистості, крайній негативізм, надлишковий оптимізм тощо);
- соціальні аспекти девіації як форми соціальної дезадаптації студентської молоді;
- принципи, засоби, методи збору, систематизації, узагальнення і використання аудіовізуальної та друкованої інформації;
- роль комп'ютера в активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти;
- види комп'ютерних програм навчання, програму ІПе1@ «Навчання для майбутнього»;
- спеціалізовані комп'ютерні програми та системи віртуальної реальності;
- дидактичний і виховний потенціал медіа (інтерактивність, комунікативність, мультимедійність, індивідуалізація тощо);
- засоби створення середовища для культурного і духовного зростання студентської молоді, для її соціальної адаптації;
- позитивні та негативні наслідки застосування медіа технологій навчання;
- принципи маніпулювання свідомістю споживачів аудіовізуальної інформації;
- спецмедіапроекти, елементи навчання в засобах масової інформації, їх шкідливі наслідки та прояви в суспільстві;
- правила культури спілкування в інформаційному суспільстві та методи захисту від можливих негативних впливів у процесі масової комунікації;

вміти:

- виявляти маніпулятивний контент медіа;
- використовувати міжнародні, законодавчі, нормативно-правові документи адаптації здобувачів вищої освіти до сучасних соціально-економічних умов в суспільстві;
- здійснювати аргументований критичний огляд аудіовізуальної та друкованої інформації, готувати рецензії;
- оцінювати зміст, форму і стиль аудіовізуальної та друкованої інформації;
- застосовувати раціональні методи пошуку, відбору, систематизації та використання аудіовізуальної та друкованої інформації;
- здійснювати перевірку та класифікацію джерел інформації;
- аналізувати явища і процеси в соціально-економічному житті суспільства в минулому та сучасному вимірах;

- давати оцінку культурно-історичному розвитку суспільства, його культурному і духовному надбанню;
- поєднувати традиційні методи навчання з мультимедійними засобами подачі інформації, засобами масової інформації;
- характеризувати соціальну інформацію за такими ознаками, як доступність, кількість, цінність, зміст, об'єктивність, адекватність, достовірність, точність, оперативність, надійність та ін.;
- розпізнавати гіперболізовані ознаки медіаповідомлень та пояснювати мету їх демонстрування;
- орієнтуватися в сучасному медіапросторі, розуміти основні принципи функціонування різних видів масової інформації;
- формувати готовність студентської молоді до свідомого існування медіасередовищі та органічної інтеграції в медіакультуру через формування критичного відношення до аудіовізуального продукту;
- розуміти та усвідомлювати наслідки впливу різних видів медіа на психіку особистості та суспільства в цілому;

2. Передумови для вивчення дисципліни

Перелік дисциплін, які передують її вивченню: «Основи інформаційних технологій», «Психологія», «Українська мова».

3. Результати навчання за дисципліною

ІК 1. Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі історії, правознавства та методики навчання, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК 1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 9. Здатність використовувати знання державної та іноземної мови в освітній діяльності.

ЗК 10. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ПК 1. Здатність використовувати методологію історії як науки.

ПК 2. Здатність орієнтуватися в історичному часі, застосовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу, доцільно використовувати категоріально-понятійний апарат і хронологію історичної науки.

ПК 3. Здатність ефективно й грамотно працювати з різними джерелами історичної інформації, будувати усні й письмові висловлювання щодо історичних фактів, історичних постатей та історичної теорії.

ПК 7. Здатність застосовувати пошук, аналіз та розуміння архівних матеріалів, дискутувати про минуле в політичному й культурному аспектах.

ПРЗ 1. Знати історичну термінологію й наукову періодизацію історичних процесів.

ПРЗ 2. Знати та розуміти основні концепції, теорії та етапи розвитку історичної науки. ПРЗ 4. Знати та розуміти історіографію для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії.

ПРЗ 4. Знати та розуміти історіографію для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії.

ПРУ 1. Уміти використовувати новітні методологічні підходи у навчальній та професійній діяльності: цивілізаційний, аксіологічний, культурологічний, антропологічний, багатофакторний.

ПРУ 2. Уміти орієнтуватися в науковій періодизації, порівнювати історичні процеси вітчизняної та всесвітньої історії, виявляти тенденції міжнародних відносин, пов'язані з геополітичними чинниками.

ПРУ 3. Уміти працювати з джерелами інформації, інтегрувати їх зміст, визнавати й сприймати різноманітність критичного аналізу і оцінок історичних джерел.

ПРУ 6. Уміти використовувати інструменти демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності.

ПРК 2. Творчо використовувати теорії й досвід у процесі вирішення соціальних і професійних завдань.

ПРА 1. Пояснює та аналізує суспільні явища, процеси й тенденції у державі та світі, концепцію сталого розвитку людства.

ПРА 2. Характеризує об'єктивно й неупереджено історичні події та постаті різних історичних періодів.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Критерії оцінювання знань

студентів

Розподіл балів

Поточний контроль								Разом	Сума	Екзамен	Загальна
РОЗДІЛ 1		РОЗДІЛ 2			РОЗДІЛ 3						
Т.1-2	Т.3-4	Т.5-6	Т.7-8	Т.9	Т.10	Т.11	Т.12				
Поточний контроль								75	25	100	
6	6	6	6	6	6	6	6	48			
Контроль самостійної роботи											
3	4	3	3	4	3	3	4	27			

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання студентами всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального навантаження шляхом поточного та підсумкового контролю. Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів під час відвідування лекцій, участі у семінарах, виконання тестових завдань та виконання інших видів самостійної роботи.

Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **48 балів:** участь у семінарах – підготовка аналітичних звітів та доповідей і пред'явлення результатів в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань, виконання завдань тестового контролю.

- **27 балів:** опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготовка рефератів, есе тощо.

Разом – **75 балів.**

Результат підсумкового контролю (екзамен) оцінюється максимум у 25 балів.

Разом – 100 балів.

Оцінювання результатів аудиторної роботи здійснюється за наступними критеріями:

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
6	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та правильно інтерпретує історичні явища та процеси; виконує всі завдання, може правильно визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження. Під час заняття продемонстрована активність та ініціативність, здобувач освіти бере активну участь в обговоренні винесених на семінарське заняття питань, доповнює відповіді доповідаючих, творче висвітлення проблем та якісне виконання завдання.
5	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та правильно інтерпретує історичні явища та процеси; виконує всі завдання, може правильно визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження. Під час заняття продемонстроване творче висвітлення проблем та якісне виконання завдання.
4	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та правильно інтерпретує історичні явища та процеси; виконує всі завдання, може правильно визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження. Під час заняття продемонстрована активність та ініціативність, нетворче висвітлення проблем та не зовсім якісне виконання завдання.
3	Здобувач вищої освіти дає відповіді на питання семінарського заняття, відтворює дефініції та пояснює зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає, проте неточно інтерпретує історичні явища та процеси; завдання виконує з неістотними помилками; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, нетворче висвітлення проблем, допускаючи незначні помилки.
2	Здобувач вищої освіти дає відповіді на більшість питань семінарського заняття, відтворює дефініції загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; лише називає історичні явища та процеси; завдання виконує з істотними помилками; не може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, називаючи при цьому їх ознаки.
1	Здобувач вищої освіти не готовий до заняття, не відповідає на питання, що винесені на розгляд, з труднощами виконує завдання, допускаючи змістовні помилки, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття.
0	Відсутність на занятті

4.2. Критерії оцінювання рівня теоретичної та практичної підготовки студента для підсумкового контролю з дисципліни (екзамен)

Бали	Рівень	Оцінка	Критерії оцінювання
21-25	A	Відмінно	Оцінка виставляється за правильну, ґрунтовну та повну відповідь, самостійне наведення адекватних

			прикладів до теоретичного матеріалу, творче висвітлення проблем та якісне виконання завдання.
16-20	B	Добре	Оцінка виставляється за правильну, але недостатньо розгорнуту та ґрунтовну відповідь, самостійне наведення адекватних прикладів до теоретичного матеріалу, нетворче висвітлення проблем та не зовсім якісне виконання завдання.
11-15	C		Оцінка виставляється за правильну, але недостатньо розгорнуту та ґрунтовну відповідь, наведення з певною допомогою викладача адекватних прикладів до теоретичного матеріалу, нетворче висвітлення проблем, виконання завдання з окремими негрубими помилками.
6-10	D	Задовільно	Оцінка виставляється за в основному правильну відповідь, яка проте відзначається порушенням логіки викладу, неаргументованим висвітленням проблем, помилками у наведенні прикладів до теоретичного матеріалу та недостатньо якісним виконанням завдання.
1-5	E		Оцінка виставляється за в основному правильну відповідь, яка містить певні негрубі помилки, відзначається порушенням логіки викладу, неаргументованим висвітленням проблем, помилками у наведенні прикладів до теоретичного матеріалу та недостатньо якісним і неповним виконанням завдання.
0	FX	Незадовільно	Оцінка виставляється за неправильну, неповну відповідь, відсутність міцних знань з питань курсу, за неякісне виконання завдання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	
60 - 63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів вивчення дисципліни у формі заліку. Студент допускається до семестрового контролю, якщо він виконав усі види робіт, передбачені навчальним планом. Підсумковий контроль (залік) проводиться у формі тестів. Проведення заліку передбачає оцінку знань студентів за п'ятибальною та стобальною системами оцінювання знань студентів:

Форма контролю: **диф.залік**

Рівень, шкала ECTS, оцінка	Теоретична підготовка	Практичні уміння й навички
1	2	3
Зараховано 60-100 б.	можна оцінити відповідь студента, який досконало засвоїв основні поняття з курсу. Засвоєнні знання студент вміє застосувати при аналізі.	При виконанні контрольних робіт студент дотримується всіх вимог, передбачених програмою курсу. Крім того, його дії відрізняються раціональністю, вмінням оцінювати помилки й аналізувати результати. Студент може застосувати свої теоретичні знання на практиці
Не зараховано 1-59 б.	можна оцінити відповідь студента, який не засвоїв основних понять навчальної дисципліни	Під час виконання практичних робіт студент не уміє користуватися окремими прикладами, не може самостійно виконати роботу, аналіз тексту та зробити висновки

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне науково-дослідне завдання здобувачів освіти з навчальної дисципліни «Медіаграмотність» сприяє поглибленню системи знань та практичних умінь для орієнтування в інформаційних потоках сьогодення: пошуку, засвоєння, застосування необхідної інформації та медіа-інформації зокрема; адекватного сприймання, критичного осмислення, звільнення від непотрібної інформації та творчого використання різноформатної медіа продукції в освітньому процесі закладу освіти.

Індивідуальне науково-дослідне завдання оформлюється у вигляді контрольної роботи, яка складається із 2 частин:

Перша частина - практична полягає у проходженні одного (декількох) онлайн курсу з медіаграмотності із наступного переліку:

- 1) «Медіаграмотність для освітян» на платформі Prometheus
- 2) «Медіаграмотність для громадян» за посиланням <https://irex.mocotms.com/>
- 3) «Very Verified: онлайн-курс з медіаграмотності» за посиланням: <https://verified.ed-era.com/ua>

Результатом виконаного завдання є сертифікат про проходження відповідного курсу. Друга частина - теоретична, полягає у виконанні індивідуального (групового) науководослідного завдання з використанням «нових» медіа, тематика яких визначається ізорієнтовного переліку за вподобанням.

Робота надсилається викладачу до початку сесії в електронному варіанті.

Оцінка за індивідуальне науково-дослідне завдання виставляється на заключному занятті з курсу на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ та захисту роботи шляхом публічного виступу здобувача з обраної теми (до 5 хв.). У відповідях не допускаються «прямі» копіювання тексту!

Орієнтовна тематика індивідуальних (групових) завдань з дисципліни «Медіаграмотність»:

1. Позитивний ракурс шкідливих звичок, міжетничних та міжнаціональних стереотипів в сучасному мистецтві, літературі, субкультурі та контркультурі молоді.
2. Негативні соціальні наслідки впливу медіа: дезорієнтація особистості, крайній негативізм, надлишковий оптимізм, патологічна залежність від медіажанрів та інше.
3. Роль навчальних і розважальних програм, каналів центрального телебачення України як чинників морального виховання учнів та молоді.
4. Практичне використання в професійній діяльності здобувачів освіти можливостей засобів масової інформації і комунікації.
5. Роль медіа в формуванні адаптаційного середовища для здобувачів освіти.
6. Дидактичний і виховний потенціал медіа.
7. Профілактика деструктивних впливів мас-медіа на здобувачів та педагогічних працівників закладів освіти.
8. Розвиток вільних і незалежних мас-медіа як європейський цивілізований вибір України.
9. Функції громадських організацій та закладів освіти щодо формування медіаграмотності педагогів та здобувачів освіти.
10. Позитивні і негативні наслідки застосування медіа технологій навчання.

11. Практичне й психологічне застосування візуальної медіаінформації.
12. Методика пошук, відбору та застосування інформації й візуальної медіаінформації.
13. Оцінювання змісту медіаповідомлень/медіатекстів засобів масової комунікації щодореформування освіти.
14. Міжнародна і національна мережа медіаосвітніх інтернет-сайтів.
15. Методи систематизації і формування припущень та суперечливі твердження.
16. Використання сучасних досягнень психології для маніпулятивних технологій в мас-медіа.
17. Роль медіа в формуванні моральних, культурологічних, життєвих та світоглядних принципів громадськості.
18. Відповідальність мас-медіа перед суспільством за якість інформації.
19. Медіасамоосвіта як складова в системі освіти впродовж життя

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Що таке медіаграмотність і чому вона важлива в умовах сучасного інформаційного середовища?
2. Які основні компоненти складають поняття медіаграмотності?
3. Як медіаграмотність допомагає споживачам інформації орієнтуватися в інформаційному просторі?
4. Що таке медіа-маніпуляція і яким чином вона може впливати на думки та поведінку людей?
5. Які типи медіа існують і чим вони відрізняються між собою?
6. Як змінився спосіб споживання інформації з розвитком цифрових технологій?
7. Чим відрізняються традиційні медіа (газети, радіо, телебачення) від нових медіа (інтернет-ресурси, соціальні мережі)?
8. Які є методи визначення достовірності медіа-матеріалів?
9. Яким чином алгоритми в соціальних мережах впливають на інформаційні потоки?
10. Як може виглядати механізм створення фейкових новин?
11. Чим відрізняються факти та судження в медіа? Наведіть приклади.
12. Що таке клікбейт і як він працює у медіа?
13. Як можна розпізнати маніпуляції через медіа і соціальні мережі?
14. Як визначити, чи є новина достовірною?
15. Як соціальні мережі впливають на формування громадської думки?
16. Як медіа можуть сприяти розвитку демократії?
17. Що таке «інформаційна бульбашка» і чому вона є небезпечною для користувачів?
18. Як розпізнати пропаганду в медіа?
19. Яким чином можуть бути використані медіа для поширення політичних ідей або ідеологій?
20. Які переваги та недоліки має інформація, що поширюється через соціальні мережі?
21. Як медіа впливають на поведінку людей в умовах кризових ситуацій?
22. Що таке критичне мислення і як воно допомагає в аналізі медіа-матеріалів?

23. Як виявляються маніпуляції за допомогою емоційно забарвлених заголовків?
24. Що таке інформаційне шумлення і як воно впливає на сприйняття медіа-контенту?
25. Як можна уникнути споживання неперевіреної інформації в Інтернеті?
26. Як перевіряти факти в медіа-матеріалах? Які інструменти для цього існують?
27. Що таке «fake news» і чому важливо бути обізнаним у їх виявленні?
28. Як можна оцінити надійність джерел інформації в інтернеті?
29. Чому важливо розрізнати журналістські стандарти та пропаганду в медіа?
30. Як можна застосувати принципи медіаграмотності до повсякденного споживання інформації?
31. Які фактори впливають на те, що новина стане популярною в Інтернеті?
32. Як медіа можуть спрощувати складні соціальні чи політичні питання?
33. Що таке медіа-літерация і чим вона відрізняється від медіаграмотності?
34. Як медіа можуть бути використані для освітніх цілей?
35. Що таке «групове мислення» в медіа і як воно може впливати на аудиторію?
36. Які є основні підходи до пошуку та аналізу медіа-контенту в Інтернеті?
37. Як використання відео- та графічного контенту може змінити сприйняття інформації?
38. Як інтерпретація подій може відрізнитися в різних медіа-ресурсах?
39. Які основні підходи до аналізу медіа-контенту з точки зору етики?
40. Як змінюється інформаційна поведінка людей з розвитком нових технологій і медіа-платформ?
41. Яка роль медіа в формуванні емоційних та соціальних реакцій у суспільстві?
42. Як медіа можуть впливати на створення стереотипів та упереджень?
43. Що таке цифрова грамотність і як вона взаємопов'язана з медіаграмотністю?
44. Які методи використовуються для маніпуляцій через зображення та відео?
45. Як фейкові новини можуть впливати на політичні вибори або громадські рухи?
46. Що таке «медіа-планування» і як цей процес впливає на споживання інформації?
47. Як важливою є роль медіа в ситуаціях соціальних чи природних катастроф?
48. Як можна забезпечити баланс між правом на свободу слова та відповідальністю в медіа?
49. Які ризики для суспільства можуть виникати через надмірне використання соціальних мереж?
50. Як на вашу думку, розвиток медіаграмотності може допомогти у боротьбі з маніпуляціями та фейками в інформаційному просторі?

6. Програма навчальної дисципліни

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Медіаграмотність як складова підготовки майбутніх здобувачів освіти. Зміст і основні завдання медіаграмотності та медіаосвіти, їх зв'язок із соціальною педагогікою, психологією, філософією, культурологією, іншими гуманітарними навчальними дисциплінами. Методологічні та світоглядні установки стосовно інформатизації освіти. Функції медіаосвіти у здійсненні виховних завдань у навчальних закладах. Місце медіаосвіти в процесі професійної підготовки майбутнього керівника закладу освіти. Класифікація та функції сучасних медіа за соціально-педагогічними критеріями: місце використання (індивідуальні, групові, масові, робочі та ін.), змісту інформації (ідеологічні, політичні, морально-виховні, пізнавальнонавчаючі, естетичні, економічні, екологічні), функціям та цілям використання (отримання інформації, освіти, спілкування, соціальне управління тощо), розвитку впливу на особистість (розвиток кругозору, самопізнання, самонавчання, соціалізація та ін.).

Основні історичні етапи розвитку медіаосвіти в Україні та за кордоном Розвиток та поширення інформаційних і комунікаційних засобів - необхідна умова формування нового напрямку в педагогіці - медіаосвіти. Канадський вчений М. Маклюєн як автор першої навчальної програми з медіаосвіти. Впровадження медіаосвіти в 60-х роках ХХ ст. у Великій Британії, Канаді, Німеччині, США, Франції, Австралії, Російській Федерації. Медіаосвітні проекти ЮНЕСКО та Ради Європи. Національні та міжнародні асоціації медіаосвіти,

Міжнародна і національна мережа медіаосвітніх інтернет - сайтів. Стан та перспективи впровадження медіаосвіти в Україні. Законодавчі та нормативно-правові акти щодо забезпечення через засоби масової інформації вільного доступу до інформації і матеріалів, що сприяють соціальному, духовному, і моральному благополуччю, здоровому фізичному і психічному розвитку. Закріплення свободи слова в Конституції України (ст. 34). Окремі розбіжності в підходах до свободи слова в Конституції України та Конвенції про захист прав людини й основних свобод. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань забезпечення і безперешкодної реалізації права людини на свободу слова». Законодавство України про запобігання формування монополій думок.

Місце медіа у формуванні сучасної картини світу Медіа як засоби масової інформації і комунікації. Вплив медіа на різні вікові категорії осіб, які навчаються. Пошук, обробка і презентація інформаційного матеріалу. Педагогічні аспекти аудіовізуальної грамотності. Види і функції засобів масової інформації: друковані і електронні. Класифікація засобів масової інформації за способом передачі інформації та за каналами сприйняття (візуальні, аудіальні, аудіовізуальні).

Соціально-педагогічні критерії медіа по місцю використання, змісту інформації, цілям використання, наслідкам впливу на аудиторію слухачів чи особистість. Латентні функції медіа, прихований вплив на суспільну свідомість та свідомість особистості.

Медіаосвіта як засіб розвитку «критичного мислення» Розвиток мислення як основний аспект на сучасному етапі розвитку освітнього сектора. Формування мислення майбутніх здобувачів освіти. Знання як матеріал або результат мисленевої діяльності. Аналітико-синтетичної діяльності тих, хто навчається, як основа для формування мислення, визначальне завдання в діяльності здобувачів та науково-педагогічних працівників. Тренування творчих, критичних, дослідницьких навичок (умінь, здібностей),

напрацювання рефлексорного відношення до свого «Я», моральної та соціальної відповідальності. Теорія медіаосвіти як засіб формування «критичного мислення» (Critical Thinking Approach, Critical Democratic Approach) та його теоретична база (синтез «захисної», «семіотичної» і «ідеологічної» теорій). Критичне мислення як здатність аналізувати медіаінформацію з врахуванням стандартів логіки, психолого-етичного та естетичного підходів. Завдання медіаосвіти: формування форм і методів захисту здобувачів від маніпулятивного впливу медіа, випрацювання технологій по орієнтації в інформаційних потоках сучасного глобалізованого суспільства. Основні риси критичного мислення за В. Болотовим і Дж.Спіро щодо: застосування знань для прийняття рішень; використання різноманітних смислів і підходів; виявлення і перевірка передумов; надання розумних і обґрунтованих аргументів; доведення чи недоведення аргументів; дослідження.

Профілактика сучасних маніпулятивних технологій мас-медіа Утвердження в сучасних демократичних суспільствах принципів законності, прозорості, доступності, врахування культурної, ідеологічної та політичної багатоманітності в суспільстві, врахування в інформаційно-комунікаційній діяльності загально визнаних міжнародних норм та стандартів. Використання медіа наукових досягнень в галузях психології, соціології, соціальної педагогіки, лінгвістики, нейролінгвістичного програмування, різних видів гіпнозу та технологій, підпорядкованого впливу на реципієнта.

Найбільш поширені технології підсвідомого впливу на учасників освітнього процесу Метод Сократа. Нейролінгвістичне програмування. Якірна тактика. Закон конгруентності. Метод фрагментації або «Білий шум». Метод опитування громадської думки або створення рейтингів. Метод контекстної, або опосередкованої комунікації, або метод «Рейтинг-технології». Метод відволікання або «Копчений оселедець». Метод об'єктивного підходу (підбір фактів і вмільй їх коментар). Метод історичних аналогій (використання інтелектуального потенціалу аудиторії). Метод «навішування» ярликів і епітетів. Метод семантичного маніпулювання.

Специфіка сучасних засобів масової інформації, приклади їх використання в освітній галузі, особливості використання медіаінформації. Психолого-педагогічні аспекти застосування засобів масової інформації в освітній галузі. Поєднання традиційних методів навчання з засобами масової інформації і комунікації. Проблема захисту здобувачів освіти від маніпулювання з боку засобів масової інформації. Аутизація особистості. Мультимедійність як психолого-педагогічні умови сприйняття і засвоєння навчального матеріалу. Індивідуалізація навчання.

Роль комп'ютера в творчому мисленні, активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти. Навчальні ресурси глобальної мережі «Іп'єтеї». Психічні явища від локальних (використання комп'ютерного сленгу) до глобальних, пов'язаних з впливом на особистість («Іп'єтеї»-залежність, синдром хакера та інші). Сучасні засоби масової інформації як психолого-педагогічні складові підготовки здобувачів освіти. Використання засобів масової інформації і комунікації як допоміжних засобів у викладанні інших галузей знань.

Інтегрально-філософський аналіз та взаємозв'язок категорій «медіаосвіта», «медіапедагогіка», «медіакультура», «медіаграмотність», «аудіовізуальна грамотність». Європейські критерії медіаграмотності. Індивідуальні компетентності та середовищні чинники як фундаментальні виміри медіаграмотності. Критерії медіаграмотності. Компоненти індивідуальної медіаграмотності. Базовий, середній і розвинутий рівні розвитку медіаграмотності. Індикатори медіаграмотності. Середовищні чинники медіаграмотності спільноти. Медіаосвіта як середовищний чинник медіаграмотності. Медіаосвітні середовищні індикатори. Характеристики медіаполітики як середовищного чинника медіаграмотності. Індикатори медіаосвітньої політики. Медіаіндустрія як середовищний чинник медіаграмотності. Характеристики медіаіндустрії як середовищного чинника.

Використання можливостей засобів масової інформації і комунікації в освітній діяльності закладів освіти. Сприйняття і переробка інформації, розвиток критичного мислення і умінь розуміти сутність повідомлень. Маніпулювання свідомістю. Прихований зміст медіаповідомлень. Комерційна медіаінформація. Інформація на замовлення (фотомонтаж та кіно- і телесюжети). Інформаційні матеріали із контексту і деформація дійсності. Недостовірна інформація та засоби її розповсюдження. Корупційні схеми у засобах масової інформації і їх вплив на свідомість здобувачів освіти. Елементи навіювання та їх наслідки і прояви в суспільстві (злочинність, наркоманія, розпуста та інші негативи). Телевізійні ток-шоу і аудіо-програми («Свобода», «Свобода слова», «Я так думаю», авторські радіопрограми) їх ідеологічна спрямованість і правдивість. Теледебати, їх поітична спрямованість. Спецмедіапроекти на зразок «Кохана, ми вбиваємо дітей», «Няня спешит на помощь», «Стосується кожного».

Медіа в освітньому процесі закладів освіти. Використання можливостей засобів масової інформації і комунікації в освітній діяльності закладів освіти. Вплив аудіовізуальної інформації на навчання і виховання здобувачів освіти. Висвітлення політичних подій, соціально-економічних чинників і міжнародних відносин, інших державних подій. Фактори, що впливають на рівень їх сприйняття. Оманлива аудіовізуальна інформація. Засоби масової інформації і цензура. Офіційна і прихована цензура. Подача інформації на правах реклами (прихованої реклами), її оцінка та сприйняття особистістю. Роздержавлення засобів масової інформації. Громадське радіо і телебачення. Їх функції у формуванні світоглядних позицій та адаптаційного середовища для здобувачів освіти. Види комп'ютерних програм навчання. Програма Intel@ «Навчання для майбутнього». Спеціалізовані комп'ютерні програми, системи віртуальної реальності їх вплив на особистість. Професійно орієнтовані імітаційні програми. Комп'ютерна анімація та

імітація. Позитивні і негативні наслідки застосування медіатехнологій навчання.

Нові медіа та комунікації як новий фактор взаємодії в інформаційному освітньому середовищі. «Нові медіа» як нові технологічні можливості у створенні та поширенні інформації. Інструменти нових медіа - від YouTube і Google до Facebook та Twitter. Розвиток Інтернету, технологічний прогрес і людська природа. Особливості сприйняття інформації в Інтернеті. Стилїстика роботи журналіста в Інтернеті. Рекламні технології в Інтернет. Групова робота та залучення користувачів до створення інформаційного продукту. Перевірка інформації в Інтернеті. Поняття «мультимедійності» в процесі створення сучасного і конкурентного інформаційного продукту. Різноманіття подачі інформації на одному носії. Засади застосування принципу «багатосторонньої комунікації» в нових медіа на протигагу принципу «односторонньої комунікації» в традиційних медіа. Медіабезпека. Кібербулінг і використання ІКТ для нанесення шкоди іншій людині. Основні правила безпеки в Інтернеті.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	кон с	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Інформаційна та аналітична групи газетно-журнальних жанрів												
Тема 1. Медіаграмотність як складова підготовки майбутніх здобувачів освіти	8	2	2			4						
Тема 2. Основні історичні етапи розвитку медіаосвіти в Україні та за кордоном	12	2	2			8						
Тема 3. Місце медіа у формуванні сучасної картини світу	10		2			8						
Тема 4. Медіаосвіта як засіб розвитку критичного мислення	14	2	2			10						
Тема 5. Профілактика сучасних маніпулятивних технологій мас-медіа	7		2			5						
Тема 6. Найбільш поширені технології підсвідомого впливу на учасників освітнього процесу	9	2	2			5						
Тема 7. Медіапедагогіка і основи медіаграмотності як психолого-педагогічна складова підготовки здобувачів освіти	7		2			5						

Тема 8. Медіакомпетенність керівника закладу освіти та технології її розвитку	8	2	1			5							
Тема 9. Особистісні цінності як основа орієнтованого виховання молоді засобами масової інформації	5		1			4							
Тема 10. Використання можливостей засобів масової інформації і комунікації в освітній діяльності закладів освіти	8		4			4							
Тема 11. Медіа в освітньому процесі закладів освіти	16	2	4			10							
Тема 12. Нові медіа та комунікації як новий фактор взаємодії в інформаційному освітньому середовищі	14		4			10							
Разом	120	12	28		2	78							

8. Рекомендовані джерела

Основна:

1. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі / Карплюк С.О. // Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку. Матеріали методологічного семінару НАПН України. 4 квітня 2019 р. / За ред. В.Г. Кременя, О.І. Ляшенка; укл. А.В. Яцишин, О.М. Соколюк. Київ, 2019. С.188–197. URL: <https://bit.ly/2Yq7CAa>. 3.2.2. Цифрова адженда України – 2020. Концептуальні засади. Київ: Hitech office. 2016. 90 с. URL: <https://bit.ly/2ApRhTW>.
2. Навчальна програма «Медіаосвіта (медіаграмотність)» для студентів вищих навчальних педагогічних закладів, педагогічних та науково-педагогічних працівників. URL: <https://bit.ly/3dWKGyR>.
3. Губаш О.П. Ретроспектива систем навчання, заснованих на застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій та підвищенні фахового рівня вчителів [Електронний ресурс] / О.П. Губаш, В.В. Лапінський // Інформаційні технології і засоби. URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/207/193>
4. Лапінський В.В. Міжнародні тенденції розвитку інформатизації освіти та підвищення її якості [Електронний ресурс] / В.В. Лапінський, А.С. Міна, К.І. Скрипка // Інформаційні технології і засоби навчання. URL: http://journal.iitta.gov.ua/index.php/n_itlt/article/view/354.
5. «Майбутнє знань»: 5 трендів в освіті та навчанні [Електронний ресурс]. URL: <http://openstudy.org.ua/24/14930>. 3.2.7. Костирев А. Формування критичного мислення у студентів за допомогою застосування методів медіа-освіти в курсах суспільно-політичних дисциплін / А. Костирев. Вища освіта України: Теоретичний та науковометодичний часопис. Київ, 2011. № 3. С. 99-105
6. Медіаосвітні технології як спосіб упровадження ідей Болонського процесу/ О. К. Янишин. Вища освіта України. Київ, 2010. № 4. С. 48-54
Допоміжна література
7. НовицькаТ.І. Огляд сучасних тенденцій і проблем розвитку систем електронного навчання [Електронний ресурс] / Т.І.Новицька. Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. URL: http://conf.iitlt.gov.ua/Images/Files/Novytska_Tezu_180_1429562282_file.doc.
8. Олійник Т.О. Використання інформаційно-комунікаційних технологій для оцінювання рівня навчальних досягнень студентів ВНЗ/ Т.О. Олійник // Інформаційні технології та засоби навчання. [Електронний ресурс]. Т. 42, вип.4, 2014. С. 85-93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN-2014_42_4_1.
9. Сконнард А. Тренди освітніх технологій 2015 року [Електронний ресурс] // Сайт Osvita.ua. URL: http://osvita.ua/abroad/higher_school/distancelearning/45903.
10. Терлецька Ю. Ефективність фахової діяльності викладачів вищих навчальних закладів: педагогічно-психологічний аспект // Вища школа. 2014. № 1. С. 81-89.
11. Guymon D. New Horizon Report Insists Teachers Use Tech [Електронний ресурс] / D. Guymon. URL: <http://gettingsmart.com/2014/06/new-horizon-reportinsists-teachers-use-tech>

3. <http://wenet.kutep.ua/moodle/mod/resource/view.php?id=50&lang=uk>
4. <http://uztest.com/lms.php?file=glava2.html>
5. <https://smartresponder.ru/user/files/63727/959246809/moodle-q-and-a.pdf>
6. <http://org2.knuba.edu.ua/mod/folder/view.php?id=608>
7. <http://ds.pstu.edu/mod/data/view.php?d=21>
8. <http://do.psksu.ru/mod/resource/view.php?id=811>

1. Проект «MediaSapiens» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://osvita.mediasapiens.ua>
2. Журнал «Медиаобразование» [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.ifap.ru/projects/mediamag.htm>
3. Международный электронный журнал «Высшее образование в Европе» [Електронний ресурс]. - Режим доступу до сайту: www.aha.ru/moscow64/educational_book
4. Навчальна програма «Медіаосвіта (медіаграмотність)» (для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників) /

Левківський К.М., Іванов В.Ф., Даниленко В.І., Мележик В.П. та ін. [Електронний ресурс]. - К.: Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України; Інститут інноваційних технологій і змісту освіти; Академія української преси - 2013. - 63 с. — Режим доступу:

<http://www.aup.com.ua/uploads/programm.pdf>

5. Національний Темпус-офіс в Україні. - Режим доступу до сайту: <http://tempus.org.ua/uk/wshha-osvita-ta-bolonskvi-proces.html>
6. Офіційний сайт лабораторії психології масової комунікації та медіаосвіти [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://mediaosvita.org.ua/>
7. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс] -Режим доступу до сайту : <http://www.mon.gov.ua>.
8. Офіційний сайт ЮНЕСКО [Електронний ресурс]. - Режим доступу до сайту: <http://www.unesco.org/>
9. Он-лайн курс «Медіаграмотність для освітян» на платформі Prometheus
10. Он-лайн курс «Медіаграмотність для громадян» за посиланням <https://irex.mocotms.com/>
11. Он-лайн курс «Very Verified: онлайн-курс з медіаграмотності» за посиланням: <https://verified.ed-era.com/ua>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Діагностика знань студентів здійснюється з допомогою усних та письмових опитувань на практичних заняттях, тестувань, письмових контрольних робіт, усних залікових завдань.